

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Академії

полковник внутрішньої служби

_____ Олексій ТОГОЧИНСЬКИЙ

« ____ » _____ 20____ року

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА**

**здобувачів вищої освіти
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
зі спеціальності 051 «Економіка»
для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту з економіки підприємства здобувачів вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розроблена та внесена кафедрою економіки та соціальних дисциплін Академії Державної пенітенціарної служби.

Розробники:

доктор економічних наук, професор _____ Оксана ГОНЧАРЕНКО
(підпис)

кандидат економічних наук, доцент _____ Крістіна СІРЕНКО
(підпис)

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри економіки та соціальних дисциплін Академії Державної пенітенціарної служби «__» _____ 20__ року, протокол № ____.

Начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін доктор економічних наук, професор, полковник внутрішньої служби _____ Оксана ГОНЧАРЕНКО
(підпис)

Обговорено та схвалено на засіданні науково-методичної ради Академії ДПтС «__» _____ 20__ року, протокол № ____.

ПОГОДЖЕНО

Голова екзаменаційної комісії начальник філії Державної установи «Центр пробації» в Чернігівській області _____ Євгеній СКАЛЮН
(підпис)

«__» _____ 20__ року

Пояснювальна записка

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту здобувачів вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти містить компетентності, що визначають специфіку підготовки бакалаврів зі спеціальності 051 «Економіка» та результати навчання, які виражають що саме має знати, розуміти та буде здатним виконувати здобувач після успішного завершення освітньої програми. Вони узгоджені між собою та відповідають дескрипторам Національної рамки кваліфікацій.

Метою комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є визначення рівня теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти для майбутньої професійної діяльності: перевірка здатності розв'язувати практичні завдання у виробничого-господарській та фінансово-економічній сфері, що передбачають застосування сучасних технологічних, управлінських та інформаційних методів для обґрунтування рішень щодо підвищення конкурентоспроможності та ефективності функціонування установ виконання покарань та господарських суб'єктів різних організаційно-правових форм власності, що характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Завдання комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти полягає у перевірці рівня сформованості таких **компетентностей**:

1. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.
2. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.
3. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
4. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
5. Здатність надавати рекомендацій і пропозицій щодо ефективного використання виробничого потенціалу підприємства, усіх видів ресурсів.
6. Здатність оцінювати зовнішні та внутрішні фактори, що генерують фінансові ризики підприємства.
7. Здатність здійснювати аналіз та оцінку фінансово-майнового стану підприємства та надавати пропозиції щодо напрямків його покращення.
8. Здійснювати оцінку виробничої програми підприємства та надавати пропозиції щодо шляхів її оптимізації.

У своїх відповідях на іспиті здобувачі повинні показати ґрунтовні, наукові, усвідомлені знання відповідно до вимог Стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Іспит має комплексний характер, включає питання, відповіді на які дозволяють здобувачам продемонструвати передбачені Стандартом вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти результати навчання. Питання програми дозволяють здійснити перевірку теоретичних і практичних знань здобувачів з основних економічних дисциплін: економіки підприємства, стратегії підприємства, організації виробництва та проектного аналізу.

Білету до кваліфікаційного іспиту включають два теоретичні питання із різних розділів програми і одне практичне завдання відповідно до фахового спрямування. Відповіді здобувачів на практичні завдання мають засвідчити їх готовність до професійної діяльності в установах виконання покарань ДКВС України.

Оцінювання рівня якості підготовки бакалавра з економіки здійснюють члени екзаменаційної комісії на основі встановлених правил, принципів (об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності та компетентнісного підходу), критеріїв, системи і шкали оцінювання з використанням форм і методів діагностики, визначених програмою атестації з урахуванням рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей.

Об'єктом оцінювання якості підготовки бакалавра є рівень досягнення результатів навчання та набута система сформованих компетентностей бакалавра з економіки, відтворена у процесі виконання теоретичних та практичних завдань (комплексних ситуаційних задач).

Результати оцінювання рівня якості підготовки бакалавра з економіки відповідної спеціальності повинні довести, що здобувач вищої освіти:

- має концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та практичної діяльності, включаючи основи знань сучасних досягнень науки у сфері економіки;
- вміє розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки, що передбачає застосування теорій та наукових методів при розв'язанні практичних завдань у виробничого-господарській та фінансово-економічній сфері, що характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Рівень якості підготовки бакалавра визначається з використанням комплексної системи оцінювання, Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (за шкалою «А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F»).

1. Програма комплексного кваліфікаційного іспиту здобувачів вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Програму державної атестації здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка» з навчальної дисципліни «Економіка підприємства» для курсантів Академії Державної пенітенціарної служби, що навчалися на першому (бакалаврському) рівні розроблено відповідно до програм навчальних дисциплін, що викладаються на кафедрі економіки та соціальних дисциплін.

Метою державної атестації є оцінка якості знань курсантів з навчальних дисциплін «Економіка підприємства», «Стратегія підприємства», «Організація виробництва», «Проектний аналіз».

Пакет містить 20 білетів. Завдання білетів є рівнозначними за обсягом та складністю. Кожен білет складається з двох теоретичних питань та практичного завдання, які передбачають контроль знань з названих дисциплін.

Економіка підприємства

Тема 1. Підприємство в сучасній системі господарювання. Поняття суб'єкта господарювання та види підприємств. Організаційно-правові форми підприємств, що функціонують в ринковій економіці: унітарне і корпоративне підприємство, господарське товариство і його види. Організаційна і виробнича структура підприємства. Види виробничих структур. Форми спеціалізації. Види й організаційно-правові форми об'єднань підприємств: господарське об'єднання, державне (комунальне) господарське об'єднання, асоціація, корпорація, концерн, консорціум, промислово-фінансова група тощо. Принципи та функції управління сучасним підприємством. Методи управління підприємством. Організаційні структури управління підприємством. Корпоративне управління.

Тема 2. Персонал підприємства. Відтворення населення і його типи. Персонал як основний ресурс підприємства. Функції працівників підприємства. Основні напрями державної кадрової політики. Сучасна кадрова політика підприємств і організацій. Мета, завдання та механізми реалізації кадрової політики. Формування кадрового потенціалу організації: внутрішні та зовнішні джерела підбору. Мета і елементи планування чисельності працівників. Сутність середньооблікової чисельності працівників. Системний аналіз та оцінка якісного складу персоналу. Розробка балансу робочого часу. Сутність штатного розпису працівників. Плинність персоналу та її характеристика. Вихідні дані для планування персоналу на підприємстві. Методи планування чисельності персоналу. Способи визначення планової чисельності основних та допоміжних робітників.

Тема 3. Капітал і виробничі фонди. Суть, види та функції капіталу. Авансований, основний та оборотний капітал. Власний та залучений капітал. Види капіталу. Виробничі фонди підприємства. Основні виробничі фонди і

оборотні фонди. Класифікація і структура основних фондів. Оцінка основних фондів (реальна, відновлена, залишкова, ліквідаційна, балансова вартість). Виробнича, галузева та вікова структура основних фондів.

Поліпшення основних фондів. Моральне і фізичне спрацювання основних фондів. Технічний огляд і обслуговування основних засобів. Знос та амортизація основних фондів. Норма амортизації. Методи нарахування амортизації. Показники ефективності використання основних фондів підприємства.

Склад, структура й нормування оборотних фондів. Основні напрями поліпшення використання оборотних фондів.

Тема 4. Оборотні кошти підприємства. Склад, структура та класифікація оборотних коштів. Нормовані і ненормовані оборотні кошти. Визначення потреби в оборотних коштах. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний, коефіцієнтний та прямого розрахунку. Розрахунок нормативу оборотних коштів у виробничих запасах (транспортний, підготовчий, технологічний, поточний (складський), та резервний (страховий) запас); максимальний, середній та мінімальний виробничий запас. Розрахунок нормативу запасних частин та інструменту, нормування оборотних коштів у швидкозношуваних та малоцінних предметах, у незавершеному виробництві.

Коефіцієнт наростання витрат. Розрахунок нормативу оборотних коштів у витратах майбутній періодів, нормативу у залишках готової продукції. Сукупний норматив власних оборотних коштів. Оцінка ефективності використання оборотних коштів виробничих підприємств.

Тема 5. Продуктивність, мотивація та оплата праці. Продуктивність праці та методи її визначення: натуральний, трудовий та вартісний. Трудомісткість і її види: технологічна, виробнича, повна та трудомісткість обслуговування виробництва. Зовнішні та внутрішні (матеріально-технічні, організаційні, соціальні, природні умови та географічне розміщення) фактори зростання продуктивності.

Системи мотивації трудової діяльності і його етапи. Внутрішня і зовнішня мотивація. Фактори мотивації. Методи мотивації: економічні (прямі і непрямі), грошові, індивідуальні. Політика оплати праці. Заробітна плата та її функції. Витрати на оплату праці (основна та додаткова оплата, інші заохочувальні і компенсаційні виплати). Номінальна та реальна зарплата. Прожитковий мінімум. Основні принципи заплати. Тарифна система і тарифна сітка. Форми і системи оплати праці. Організація преміювання персоналу. Планування продуктивності та оплати праці.

Тема 6. Виробничі та соціальні витрати підприємства. Характеристика витрат та їх класифікація. Групування витрат за елементами (матеріальні, оплата праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати) і статтями калькуляції. Постійні і змінні витрати. Витрати виробничої собівартості продукції (робіт, послуг). Витрати, що не входять до собівартості реалізованої продукції.

Планування витрат на підприємстві. Абсолютний і відносний рівень витрат. Зведений кошторис витрат. Розрахунок витрат на сировину, матеріали,

купівельні напівфабрикати і комплектуючі вироби, витрати на електроенергію, основної і додаткової зарплати, відрахування на соціальні заходи. Кошторис на утримання й експлуатацію устаткування, загальновиробничих витрат. Планова (нормативна) калькуляція. Розрахунок величини прямих і непрямих витрат.

Тема 7. Механізм ціноутворення на підприємстві. Економічний зміст і функції ціни. Методи ціноутворення в умовах ринку. Види цін. Світові ціни, гуртові (відпускні), закупівельні, кошторисні, транспортні, тарифи на платні послуги, державні, регульовані (договірні і вільні), ввізні та інші. Гуртові та роздрібні ціни на продукцію, їх формування. Франкування цін. Чинники, що впливають на ринкове ціноутворення.

Методи ціноутворення в умовах ринку: метод «витрати+ прибуток», отримання цільової норми прибутку, оцінки споживної вартості, пропорційного ціноутворення, «очікуваного прибутку», швидкого повернення витрат. Модифікація цін. Проблеми та шляхи вдосконалення ціноутворення в Україні.

Тема 8. Виробництво, якість і конкурентоспроможність. Виробнича програма підприємства і її завдання. Планування виробничої програми в натуральному виразі (номенклатура, асортимент). Державний контракт і державне замовлення. Розподіл річних завдань за кварталами (місяцями). Оптимізація виробничої програми і оптимальна виробнича програма. Планування обсягів виробництва продукції (валова, товарна, реалізована та чиста). Незавершене виробництво.

Матеріально-технічне забезпечення виробництва. Специфікація матеріальних ресурсів. Методи розрахунку матеріально-технічних ресурсів: визначення потреби в ресурсах і прямого розрахунку. Розрахунок річної потреби в основних матеріалах.

Якість і конкурентоспроможність продукції. Абсолютний, відносний і оптимальний рівень якості. Показники якості продукції і непрямі показники (брак, штрафи тощо). Етапи визначення якості продукції. Сортність і коефіцієнт сортності. Конкурентоспроможність підприємства і продукції. Стандартизація і сертифікація продукції. Міжнародна, регіональна і національна стандартизація. Державна політика стандартизації та управління якістю продукції.

Тема 9. Нематеріальні ресурси та активи підприємства. Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства. Інтелектуальна власність і право інтелектуальної власності. Об'єкти інтелектуальної власності: винахід, корисна модель, промислові зразки, торговельні марки тощо. Поняття та класифікація нематеріальних активів підприємства (право користування природними ресурсами, майном, права на знаки для товарів і послуг, права на об'єкти промислової власності, авторські та суміжні з ними права гудвіл, інші нематеріальні активи). Ознаки нематеріальних активів. Визначення і оцінка нематеріальних активів. Первісна вартість придбаного нематеріального активу. Амортизація нематеріальних активів. Правовий захист та ефективність використання нематеріальних активів підприємства.

Тема 10. Організація виробництва та його обслуговування. Організація виробництва як форма забезпечення ефективної діяльності підприємства. Формування та структура виробничого процесу: основні,

допоміжні та обслуговуючі; підготовчі, перетворювальні та кінцеві; ручні, механізовані, машинні, автоматизовані, автоматичні та апаратні; підготовчі технологічні, контролю, транспортування та складування; дискретні, неперервні, основні та допоміжні операції. Основні принципи організації виробничого процесу: спеціалізації, пропорційності, паралельності, прямоточності, безперервності, ритмічності, автоматичності, гнучкості. Організаційні типи виробництва та їх характеристика: Одиначне (індивідуальне), серійне, масове. Дослідне виробництво. Виробничий цикл. Його характеристика та структура. Робочий період. Перерви: між операційні і міжзмінні. Методи організації виробництва: непотоковий (одиначний), поточковий, автоматизований.

Тема 11. Система планування на підприємстві. Прогнозування й регулювання діяльності підприємства. Фактографічні і евристичні методи прогнозування. Сутність планування і особливості його здійснення на підприємстві. Система планів підприємства. Напрями планування: прогресивний, ретроградний і круговий. Етапи планування: визначення цілей, аналіз проблеми, пошук альтернатив, прогнозування, оцінка та прийняття планового рішення. Принципи планування: єдності, координації, інтеграції, участі, безперервності та гнучкості. Основні проблеми побудови ефективної системи планування на підприємстві. Різновиди планів та їхні комплекси: директивні та індикативні, перспективне, середньострокове та поточне планування, стратегічне та оперативно-календарне планування.

Зміст і структура поточних планів: виробництво і реалізація продукції, технічний розвиток і організація виробництва, показники підвищення економічної ефективності виробництва, норми і нормативи капітальні вкладення і капітальне будівництво, матеріально-технічне забезпечення, праця і кадри, собівартість прибуток і рентабельність, фонди економічного стимулювання, фінансовий план, соціальний розвиток колективу та охорона природи і раціональне використання природних ресурсів. Система оперативно-календарного планування. Мета, зміст і завдання фінансового плану. Бізнес-план у ринковій системі господарювання.

Тема 12. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства. Економічна сутність, класифікація та структура інвестицій. Основні поняття інвестиційної діяльності, її об'єкти та суб'єкти. Шляхи регулювання умов здійснення інвестиційної діяльності. Поняття, види і форми здійснення іноземних інвестицій. Інвестиційна діяльність у спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій. Характеристика інновацій та інноваційної діяльності. Фінансова підтримка інноваційної діяльності. Інноваційні процеси. Науково-технічний та організаційний прогрес. Економічна ефективність технічних та організаційних нововведень. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні.

Тема 13. Фінансово-економічні результати і ефективність діяльності підприємства. Характеристика фінансової діяльності підприємства. Сутність і формування прибутку: валовий, від операційної діяльності, від звичайної

діяльності до оподаткування, від звичайної діяльності та чистий. Планування прибутковості підприємства за допомогою методів: прямого розрахунку, показників витрат на одну гривню продукції, економічний (аналітичний), за порівняною продукцією. Точка беззбитковості (порог рентабельності). Граничний обсяг нарощування продукції.

Ефективність діяльності підприємства. Ефективність використання основних засобів, ефективність використання оборотних фондів, ефективність використання праці (трудових ресурсів), ефективність капітальних вкладень (виробничих інвестицій), узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства. Рентабельність власного капіталу, акціонерного капіталу, продукції всього і конкретного виду, рентабельність продажу і рентабельність основної (операційної, звичайної, господарської) діяльності. Прибуток на звичайну акцію, цінність акції, рентабельність акції.

Фінансова звітність і основні показники оцінки фінансового стану: коефіцієнт автономії, коефіцієнт мобільності, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт ділової активності, коефіцієнт використання фінансових ресурсів, коефіцієнт використання власних коштів, коефіцієнт іммобілізації, коефіцієнт модернізації, коефіцієнт абсолютної ліквідності (проміжний і загальний).

Тема 14 . Антикризова діяльність підприємства. Сутність антикризової програми підприємства. Процес формування антикризової програми підприємства. Методи (заходи) антикризового управління: тактичні і стратегічні. Характеристика тактичних заходів: даунсайзинг, санація, моніторинг, контролінг. Характеристика стратегічних заходів: диверсифікація, регуляція, реінжиніринг, реструктуризація, ліквідація.

Контроль за виконанням антикризової програм. Концепція контролінгу.

Стратегія підприємства

Тема 15. Стратегія підприємства: поняття, необхідність та організація розробки. Стратегія. Стратегія підприємства. Стратегічні зміни. Стратегічний контекст діяльності підприємства. Предмет дисципліни «Стратегія підприємства». Ієрархія стратегій. Мультибізнесові і однобізнесові підприємства. Корпоративна (загальна, портфельна) стратегія. Конкурентні (ділові, бізнесові) стратегії. Функціональні стратегії. Операційні стратегії. Добір людей для стратегічного управління. Конкурентна поведінка. Підприємницька поведінка. Типи організаційної культури і здібностей керівництва: стабільний, реагуючий, очікуючий, ініціативний. Організаційні структури управління (ОСУ). Стратегічні ОСУ. Стратегічна інформація.

Тема 16. Аналіз зовнішнього середовища. Середовище підприємства. Зовнішнє середовище. Макросередовище. Мікросередовище. Внутрішнє середовище. PEST-аналіз. Можливості зовнішнього середовища. Загрози зовнішнього середовища. Елементи макро- і мікросередовища. Фактори макро- і мікросередовища. Конкурентне середовище. Конкуренція. Конкуренти. Конкурентні сили в галузі. Інтенсивність конкуренції. Конкурентні переваги. Діапазон конкуренції. Загальні конкурентні стратегії (за М. Портером). Рушійні сили конкуренції. Карти стратегічних груп. Ключові фактори успіху (КФУ).

Покупці. Сегментація ринку. Партнери. Стейкхолдери. Карта стейкхолдерів. Постачальники. Матриця можливостей. Матриця загроз.

Тема 17. Діагности внутрішнього стану і комплексний аналіз середовища діяльності в цілому. Внутрішнє середовище. Діагностика внутрішнього середовища. Підприємство як система. Підсистема. Елемент підсистеми. Декомпозиція підсистеми. Декомпозиція елементів підсистеми. Сильні сторони підприємства. Слабкі сторони підприємства. Цільовий аналіз. Функціональний аналіз. Функціонально-цільовий аналіз. Проблемний аналіз. Системність показників. Методи і прийоми аналізу внутрішнього середовища. Специфічні методи функціонального аналізу. Стратегічна проблема. Стратегічні ресурси. Профіль середовища. Матриця Дж. Вільсона. SWOT-матриця. SWOT-аналіз.

Тема 18. Формування місії, цілей та корпоративної стратегії підприємства. Місія підприємства. Цілі підприємства. Мета підприємства. Ієрархія цілей. Дерево цілей. Декомпозиція цілей. Коректування цілей.

Корпоративна (загальна) стратегія підприємства. Базова стратегія. Стратегія зростання. Поглинання конкурента. Злиття підприємств. Створення спільних підприємств. Стратегія стабілізації. Стратегія виживання (скорочення). Стратегія розвороту. Стратегія відокремлення. Стратегія ліквідації. Стратегічні альтернативи. Інтенсифікація. Диверсифікація. Інтеграція. Організаційна, економічно-фінансова, маркетингова, соціальна санація. Стратегічний аналіз. Портфельний аналіз. Методи стратегічного аналізу. Метод розриву. Крива досвіду. Модель життєвого циклу товару. Модель «продукт-ринок». Географічний вектор росту. Ефект синергізму. Типи синергізму. Гнучкість портфеля бізнесів. Стратегічна одиниця бізнесу. Стратегічна зона господарювання.

Тема 19. Стратегія диверсифікації діяльності підприємства. Стратегія диференціації товару. Стратегія диференціації ринку. Диверсифікація. Стратегія диверсифікації. Поступові зміни середовища. Переривчасті зміни середовища. Інтернаціоналізація бізнесу. Диверсифікація, зв'язана з потребами і з технологією. Інтернаціоналізація, зв'язана з потребами і з технологією. Конгломератна диверсифікація та інтернаціоналізація.

Тема 20. Конкурентні та функціональні стратегії підприємства. Конкурентні стратегії. Ділова стратегія. Бізнесова стратегія. Стратегія конкурентоспроможності. Базові стратегії конкурентоспроможності. Концепція стратегічних бізнес-центрів. Конкурентні сили. Конкурентні позиції. Базові конкурентні стратегії М.Портера. Конкурентні стратегії: лідерства за витратами, широкої диференціації, оптимальних витрат, ринкової ніші або фокусування, упередження. Конкурентоспроможність продукції. Конкурентоспроможність підприємства. Технічні, економічні і нормативні параметри конкурентоспроможності. Кількісні показники конкурентоспроможності. Конкурентостійкість підприємства. Етапи формування конкурентної стратегії.

Функціональні стратегії. Маркетингова стратегія. Виробнича (операційна) стратегія. Альтернативні виробничі стратегії. Стратегія персоналу.

Фінансова стратегія. Бюджет підприємства. Структура капіталу. Дивідендна політика. Організаційна стратегія. Екологічна стратегія. Соціальна стратегія. Інформаційна стратегія.

Тема 21. Стратегічний вибір, декомпонування і виконання стратегії підприємства. Вибір стратегії підприємства. Стратегії малих підприємств. Стратегії середніх підприємств. Стратегії великих підприємств. Об'єктивні обмеження і критерії стратегічного вибору. Метод «мозкової атаки». Метод Дельфі. Метод складання сценаріїв. Операційна стратегія. Стратегічний план. Технологічна, соціальна і адміністративна стратегії підприємства. Декомпонування стратегій підприємства. Активна і пасивна стратегії. Стратегії лідера на ринку, виклику, послідовника, підприємства, що знає своє місце на ринку. Програми та проекти реалізації стратегії. Поточна і стратегічна діяльність. Стратегічні організаційні структури управління. Організаційна культура і стиль управління. Стратегічні зміни. Стратегічне управління.

Організація виробництва

Тема 22. Виробнича структура підприємства. Системна концепція виробництва. Поняття системи як сукупності елементів. Основні складові частини системи. Матеріальне виробництво як складна система. Виробнича система та її елементи. Загальна характеристика виробничої системи. Основні елементи виробничої системи. Цілісність та стійкість виробничої системи. Склад виробничої системи. Підсистеми виробничої системи. Технічна, технологічна, економічна, інформаційна, логістична підсистеми виробничої системи. Підсистема організації виробництва. Підприємство як складна економічна система та її головні риси. Особливості організації виробничої системи підприємства. Процес організації виробництва у виробничій системі. Загальна характеристика процесу організації виробництва. Основні цілі організації виробництва. Головні етапи процесу організації виробництва. Мета процесу організації виробництва.

Тема 23. Форми раціональної організації виробництва. Виробничий процес і його структура. Основні, допоміжні та обслуговуючі процеси. Класифікація виробничих процесів. Простий та складний процес. Етапи формування виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Принцип пропорційності. Принцип безперервності. Принцип паралельності. Принцип прямоточності. Принцип ритмічності. Принцип диференціації. Принцип спеціалізації. Принцип автоматичності. Принцип гнучкості. Принцип системності. Принцип оптимальності. Типи організації виробництва та їх характеристика. Поняття типу виробництва. Тип виробничого процесу і тип підприємства. Основні типи організації виробництва – масове, серійне, одиничне. Система факторів та їх вплив на формування типу організації виробництва. Характеристика одиничного типу виробництва. Характеристика серійного типу виробництва. Характеристика масового типу виробництва. Коефіцієнт серійності, його розрахунок та величина для різних типів виробництва. Зв'язок техніко-економічних показників та типу виробництва.

Тема 24. Виробничий процес і принципи його організації. Методологічні засади організації праці. Особливості процесу праці. Поняття організації праці. Основні напрями організації праці. Основні завдання організації праці. Трудові процеси та їх класифікація. Трудовий процес та його ознаки. Диференціація трудових процесів відповідно до функціонального поділу праці. Поділ трудових процесів за характером впливу на предмети праці. Узагальнена класифікація трудових процесів. Трудовий процес як сукупність операцій. Умови ефективності організації трудового процесу. Організація робочих місць. Поняття робочого місця. Фактори, що впливають на формування робочих місць. Класифікація робочих місць. Організація робочого місця. Основні вимоги до організації робочого місця. Планування робочих місць. Оснащення робочих місць. Система обслуговування робочого місця. Проектування трудового процесу та робочих місць. Оцінка робочого місця. Організація праці трудових колективів. Розподіл праці й кооперація. Виробнича бригада та передумови її створення. Основні види бригад. Основні принципи проектування праці в бригадах. Участь бригад в системі організації виробництва та управління підприємством. Планування роботи бригад. Бригадний госпрозрахунок. Трудова дисципліна. Нові форми розвитку творчої активності трудових колективів.

Тема 25. Виробничий цикл і види руху предметів праці. Виробничий цикл і його структура. Виробничий процес, його види та елементи. Поняття виробничого циклу. Використання виробничого циклу в плануванні. Структура виробничого циклу. Фактори, що впливають на тривалість виробничого циклу. Виробничий цикл простого процесу. Види руху предметів праці по операціях процесів. Послідовний вид руху. Паралельний вид руху. Паралельно-послідовний вид руху. Тривалість виробничого циклу з урахуванням міжопераційних перерв. Заходи щодо скорочення виробничого циклу. Виробничий цикл складного процесу. Структура виробничого циклу складного процесу. Цикловий графік та його побудова. Шляхи й ефективність скорочення виробничого циклу. Зниження трудомісткості. Застосування процесів транспортування, складування і контролю. Підвищення ступеня паралельності виконуваних робіт. Економічні результати скорочення виробничого циклу.

Тема 26. Типи і методи організації виробництва. Характеристика одиничного методу організації виробництва. Умови застосування одиничного (індивідуального) методу організації виробництва. Основні риси одиничного методу організації виробництва. Особливості календарного планування при одиничному методі організації виробництва. Шляхи удосконалення одиничного методу організації виробництва. Характеристика партійного методу виробництва. Застосування партійного методу організації виробництва. Характерні риси партійного методу. Організаційно-економічне значення партій деталей. Фактори оптимального розміру партії деталей. Основні резерви ефективності партійного методу. Резерв рівномірності. Резерв підвищення пропорційності. Резерв паралельності. Резерв безперервності. Резерв прямо точності. Переваги партійного методу.

Загальна характеристика різновидів потокового виробництва. Сутність поняття потокове виробництво. Принцип спеціалізації в потоковому виробництві. Основи розрахунку безперервно-потокових ліній. Добова програма запуску. Добовий дійсний фонд часу. Такт безперервно-потокової лінії. Число робочих місць та коефіцієнт їх завантаження. Швидкість конвеєру. Заділи на безперервно потокових лініях. Практичне використання безперервно-потокових ліній. Робоча та інші зони конвеєру. Безперервно-потокові лінії з розподільчим конвеєром. Безперервно-потокові лінії з нерухомим об'єктом. Особливості організації перервно-потокових ліній. Особливості організації потокових ліній в серійному виробництві. Характеристика серійного потокового виробництва. Групова лінія. Перемінно-потокові лінії. Серійно-прямоточні лінії. Особливості організації і розрахунку багатопредметних ліній. Автоматизація потокового виробництва. Класифікація автоматизованих ліній. Основні типи автоматичних ліній. Схеми автоматичних потокових ліній з різними варіантами кінематичного зв'язку механізмів. Ритм (такт) автоматичної лінії. Організаційні умови та переваги потокового виробництва. Вимоги до організації потокового виробництва – конструкція виробу, технічний режим, режим обслуговування, трудовий режим. Переваги потокової організації виробництва.

Тема 27. Наукова організація праці. Сутність і значення нормування праці. Сутність нормування праці. Об'єкти та предмет нормування праці. Головні завдання нормування праці. Функції нормування праці. Основні принципи нормування праці. Затрати робочого часу та їх класифікація. Класифікація затрат робочого часу. Основні види затрат робочого часу. Складові часу перерв. Перекритий та не перекритий час. Штучно-калькуляційний час та його розрахунок. Норми і нормативи в організації нормування праці. Нормативи витрачання праці та норми витрат часу. Об'єктивна необхідність нормування. Система норм праці. Норма часу. Норма виробітку. Нормоване завдання. Норма обслуговування. Норма часу на одиницю продукції. Технічно обґрунтована норма часу. Встановлення технічно обґрунтованої норми часу. Склад норми штучного часу. Нормування праці управлінського персоналу. Проблеми нормування управлінської праці. Методи нормування управлінської праці. Принципи вибору методів нормування праці управлінського персоналу. Методи встановлення норм часу. Об'єкт технічного нормування. Аналітичний метод нормування. Аналітично-розрахунковий метод. Дослідно-статистичний метод нормування праці. Вивчення витрат робочого часу спостереженням – хронометраж, фотографія робочого дня, метод момент них спостережень.

Тема 28. Організація допоміжних та обслуговуючих виробництв. Концептуальні підходи до організації виробничої інфраструктури підприємства. Структурні підрозділи та їх завдання. Зміст технічного обслуговування виробництва. Роль служб технічного обслуговування. Підрозділи інфраструктури та їх функції. Спільні принципи технічного обслуговування виробництва. Тенденції розвитку обслуговуючих підрозділів та служб. Організація інструментального господарства. Основні завдання

інструментального господарства. Класифікація технічного оснащення. Планування забезпечення підприємства оснащенням. Нормування витрат оснащення. Оборотний фонд оснащення. Структура цехових запасів оснащення. Максимальний запас оснащення. Оцінка ефективності інструментального господарства. Шляхи удосконалення інструментального обслуговування. Організація технічного обслуговування і ремонту обладнання. Головне завдання ремонтного господарства. Основні функції ремонтного господарства. Сутнісно-функціональна характеристика ремонтного господарства. Фактори, що визначають структуру ремонтного господарства підприємства. Структура та управління ремонтним господарством. Функції і склад ремонтно-механічного цеху. Цехова ремонтна база. Система планово-запобіжних ремонтів. Нормативи системи планово-запобіжних ремонтів. Загальний річний обсяг ремонтних робіт та його розрахунок. Основні етапи проведення ремонтних робіт. Форми організації ремонту. Методи виконання ремонтних робіт. Показники діяльності ремонтного господарства. Напрями вдосконалення ремонтного господарства.

Організація транспортного господарства. Роль транспортного господарства. Основні види транспортних робіт. Фактори, що впливають на структуру транспортного господарства. Класифікація транспортних засобів. Показники стану транспортного господарства. Маршрути руху транспортних засобів на підприємстві. Визначення кількості транспортних засобів. Показники використання внутрішнього транспорту. Перспективи розвитку транспортних господарств. Організація енергетичного господарства. Основне завдання організації енергетичного господарства. Основні види енергетичних процесів та їх характеристика. Основні складові структури енергетичного господарства. Нормування витрат енергоносіїв. Напрями вдосконалення організації енергетичного господарства. Організація складського господарства. Головне завдання організації складського господарства. Основні функції складського господарства. Класифікація складів. Проблеми розміщення складів. Оцінка рівня оснащення складів. Критерії оптимізації ефективності складського господарства. Показники оцінки діяльності складського господарства. Основні чинники активізації використання складів.

Тема 29. Організація матеріально-технічного забезпечення виробництва та збуту готової продукції. Організація технологічної підготовки виробництва. Основні функції технологічної підготовки виробництва. Зміст розробки технологічних процесів. Проектування і виготовлення засобів технічного оснащення. Технологічна документація, технологічний маршрут, технологічна карта. Організаційно-економічні шляхи підвищення технологічної уніфікації. Види технологічних процесів – одиничний, типовий, груповий. Економічне обґрунтування вибору варіанту технологічного процесу. Організація освоєння нової продукції. Характеристика процесу освоєння виробництва. Освоєння виробництва. Ефективність процесу оновлення продукції. Методи переходу на випуск нової продукції – перервно-послідовний, безперервно-послідовний, паралельний, паралельно-поетапний, паралельно-послідовний методи. Зміст та етапи організаційно-планової

підготовки виробництва. Зміст організаційно-планової підготовки виробництва. Етапи організаційно-планової підготовки виробництва та їх зміст та завдання.

Суть, задачі і органи контролю якості продукції. Управління якістю та життєвий цикл продукції. Поняття контролю якості. Служби контролю якості. Міжнародні стандарти якості. Система менеджменту якості. Організація технічного контролю. Сфера впливу технічного контролю. Принципи організації технічного контролю – принцип відповідності, принцип комплексності, принцип безперервності, принцип паралельності, принцип поєднання, принцип автоматичності, принцип профілактичності. Організація бездефектної праці. Сукупність принципів організації технічного контролю і його функції. Основні недоліки системи технічного контролю. Якість продукції та її показники. Поняття якості продукції. Сучасне трактування якості продукції. Кількісна оцінка якості продукції за допомогою системи параметрів. Параметри продукції як об'єкту проектування. Виробничо-технічні параметри. Експлуатаційні параметри. Оцінка якості продукції за допомогою показників. Інтегральний показник якості. Показники продукції як об'єкту експлуатації. Показники якості на етапі реалізації продукції. Показники сервісних функцій. Економічні показники якості продукції. Якість продукції як система. Система стандартизації. Об'єкти, види та методи контролю якості продукції. Система технічного контролю. Форми контролю за етапами виробничого процесу. Форми контролю за охопленням виробів. Форми контролю за часом зв'язку з об'єктом контролю. Форми контролю за об'єктами. Загальна класифікація видів контролю якості продукції. Організація управління якістю продукції. Комплексна система управління якістю продукції. Напрями удосконалення системи управління якістю продукції. Функції підприємства для забезпечення якості продукції.

Проектний аналіз

Тема 30. Життєвий цикл проекту. Життєвий цикл проекту. Поняття життєвого циклу проекту. Поняття та фази життєвого циклу проекту: передінвестиційна, інвестиційна, експлуатаційна. Аналіз концепції проекту. Сутність роботи над концепцією проекту. Етапи розробки концепції проекту. Формування інвестиційного задуму (ідеї) проекту. Попередній аналіз можливостей реалізації проекту. Основні критерії прийняття ідеї проекту. Передінвестиційна фаза проекту. Її сутність та стадії (ідентифікації, підготовки проекту, розробки та експертизи, розробки проекту, експертизи проекту, детального проектування). Інвестиційна та експлуатаційна фази проекту. Сутність інвестиційної фази та її стадії (підготовки і проведення тендерів, інженерно-технічного проектування, будівництва, виробничого маркетингу, набору і навчання персоналу, здачі в експлуатацію і пуску підприємства). Сутність експлуатаційної фази та її стадії (виробничої експлуатації, заміни та оновлення, розширення та інновації, заключної оцінки проекту).

Тема 31. Аналіз структури і оточення проекту. Середовище проекту. Внутрішнє середовище проекту (економічні, соціальні умови, стиль керівництва проектом, організація проекту, методи та засоби комунікації).

Аналіз чинників внутрішнього середовища проекту. Аналіз оточення проекту. Зовнішні фактори (політичні, економічні, соціальні, правові, науково-технічні, культурологічні, природні та екологічні, інфраструктурні. Фактори найближчого оточення проекту (сфери фінансів, збуту, виробництва, матеріального забезпечення, інфраструктури, керівництво підприємства). Аналіз інформаційних зв'язків проекту. Зміст аналізу інформаційних зв'язків у проектній діяльності. Аналіз технології передавання інформації. Аналіз у процесі розробки плану обмеження інформації і системи допущення. Аналіз інформаційної бази управління проектами. Аналіз використання інформаційної бази та інформаційних технологій прийняття управлінських рішень. Організаційно-правові основи реалізації проекту.

Тема 32. Аналіз організаційної структури і учасників проекту. Аналіз організаційних структур управління проектами. Типи організаційних структур. Основні принципи формування організаційних структур. Функціональна структура управління. Матрична структура управління. Проектне управління. Учасники проекту. Визначення складу учасників проекту. Принципи добору учасників проекту. Аналіз у процесі добору учасників проекту. Оцінка потенціалу учасників проекту. Функції учасників проекту: ініціатора, замовника, інвестора, керівника, команди проекту, контрактора, субконтрактора, проектувальника, генерального підрядника, постачальників, ліцензорів, органів влади, власника земельної ділянки, виробника кінцевої продукції проекту, споживачів кінцевої продукції. Аналіз взаємодії учасників проекту. Аналіз функцій і обов'язків учасників проекту. Вибір стратегії управління відносинами учасників проекту. Аналіз планування взаємодій зацікавлених сторін проекту. Управління зацікавленими сторонами.

Тема 33. Інструментарій проектного аналізу. Визначення цінності проекту. Витрати і вигоди у проектному аналізі, їх зміст й оцінка. Методика розрахунку додаткових вигід і затрат. Модель оцінки додаткових вигід та витрат. Поняття явних і неявних вигід і витрат. Сутність та методика оцінки неявних вигід і витрат передбачає. Застосовувані прийоми: визначення цін товарів і послуг споріднених ринків; непряма оцінка гіпотетичного ринку; максимальна-мінімальна величина. Альтернативна вартість як ключова концепція проектного аналізу. Сутність альтернативної вартості. Обчислення граничних витрат як альтернативної вартості продукції проекту. Аналіз інвестиційних можливостей. Етапи аналізу інвестиційних можливостей. Життєздатність проекту. Етапи аналізу й оцінки життєздатності проекту. Попереднє інвестиційне рішення. Суть аналізу концепції інвестування і фінансування проекту. Аналіз концепції фінансування проекту. Попередній аналіз можливостей реалізації проекту. Основні критерії прийняття ідеї фінансування проекту. Основні завдання аналізу фінансування проекту. Аналіз альтернатив фінансування та ефекту податкової економії. Попереднє вивчення життєздатності проекту; аналіз організації фінансування; аналіз виконання плану і умов фінансування. Сутність та види грошового потоку. Здійснення аналізу проекту на основі дослідження грошового потоку за проектом. Урахування інфляції в проектному аналізі. Прийняття проектних рішень за

різними сценаріями. Теперішня і майбутня вартість. Дисконтування і компаундування. Поняття простого і складного проценту. Фактори, які впливають на вартість грошей: дохідність інвестицій, величина і темп інфляції, ризик, пов'язаний з інвестиціями. Види інвестицій і відповідний розмір процентної ставки.

Тема 35. Критерії оцінки ефективності проектних рішень. Принципи оцінки ефективності проектних рішень. Критерії проектних рішень. Вибір моменту часу для дисконтування потоків грошових коштів. Принципи оцінки ефективності проектних рішень. Система аналітичних показників для визначення прийнятності інвестицій. Проведення аналізу беззбитковості у рамках проектного аналізу. Змінні, постійні і загальні витрати. Графік залежності витрат від обсягу виробництва. Поняття точки беззбитковості. Визначення різних видів точки беззбитковості проекту. Графічне зображення залежності між грошовими потоками й обсягом продажу. Визначення обсягу продажу, необхідного для досягнення заданого грошового потоку. Використання даного підходу для визначення бухгалтерської, готівкової і фінансової точок беззбитковості. Використання фінансового левериджу для прийняття проектних рішень. Сутність, значення та особливості використання операційного левериджу у проектному аналізі. Вплив його зміни на зміну операційного грошового потоку і чистої теперішньої вартості. Методика розрахунку основних фінансових критеріїв. Показник чистої теперішньої вартості, його сутність, методика визначення, переваги. Коефіцієнт вигоди-затрати, його сутність та найбільш прийнятні умови застосування. Внутрішня норма дохідності (сутність, методика визначення, переваги і недоліки застосування). Залежність величини чистої приведеної вартості від значення ставки дисконту. Показник строку окупності інвестицій. Критерій еквівалентного ануїтету. Ефективність витрат. Рентабельність інвестицій. Особливості прийняття рішень в умовах динамічних змін.

Тема 35. Аналіз у процесі матеріально-технічної підготовки проекту. Аналіз процесу розробки проектно-кошторисної документації. Аналіз при виборі проектної фірми. Підходи до вибору замовником проектних фірм. Аналіз процесу розробки проектно-кошторисної документації. Аналіз тендерної документації на розробку проектно-кошторисної документації. Експертиза проектів і кошторисів. Експертиза при затвердженні проектів. Етапи матеріально-технічної підготовки проекту. Вибір постачальників. Технологія проведення тендерів на закупівлю ресурсів. Організація конкурсу постачальників. Розміщення замовлень. Контроль за постачаннями. Функції проект-менеджера з управління матеріально-технічною підготовкою проекту. Аналіз ресурсного забезпечення проекту. Аналіз потреб у ресурсах; аналіз плану укладення і реалізації контрактів на постачання ресурсів; аналіз постачання технологічного устаткування і матеріалів; аналіз організаційно-технологічних заходів щодо реалізації проекту; план контролю за процесом виконання робіт.

Тема 36. Аналіз у процесі реалізації проекту. Аналіз плану реалізації проекту. Основна мета аналізу планування проектно-діяльності. Аналіз плану на доінвестиційній стадії проекту. Аналіз плану на стадії розробки проектно-

технологічної документації. Аналіз плану на стадії матеріалізації проекту. Аналіз плану на стратегічному рівні. Аналіз плану на тактичному рівні — аналіз поточних і оперативних планів. Аналіз планів за організаціями-учасниками і виконавцями; аналіз планів за видами робіт. Використання сітьових і календарних графіків при аналізі плану реалізації проекту. Аналіз параметрів календарних і сітьових графіків. Аналіз резерву часу. Аналіз критичних робіт. Перерозподіл ресурсів. Аналіз процесу реалізації проекту. Оцінка реалізації проекту. Інтегральна, ресурсна, економічна і фінансова оцінка надійності проекту. Економічна і фінансова оцінка процесу реалізації проекту. Технологія оцінювання реалізації проекту.

Тема 37. Технічний аналіз. Мета, завдання й етапи технічного аналізу, його місце у підготовці інвестиційного проекту. Визначення місцезнаходження проекту та обґрунтування його масштабу. Проблема вибору оптимального місця розташування проекту та основні критерії його визначення. Поняття масштабу проекту. Фактори, які враховуються при його визначенні: місткість ринку збуту продукції, екологічні бар'єри, здатність організації реалізовувати великі проекти, технологічні ризики, сума інвестицій. Період нарощування виробництва. Вибір технології виробництва, устаткування й технологічної інфраструктури. Основні фактори, що впливають на вибір технології. Способи отримання технології. Аналіз альтернативних технологій. Головні принципи визначення потреби в устаткуванні. Технологічна інфраструктура проекту. Матеріально-технічне постачання ресурсів проекту.

Тема 38. Маркетинговий аналіз. Актуальність проведення маркетингового аналізу проекту. Мета, завдання, етапи, методи та основні види маркетингового аналізу. Система маркетингової інформації. Аналіз попиту та стратегії його розвитку. Способи підвищення попиту на продукцію компанії та визначення відповідної стратегії розвитку. Прогнозування обсягів збуту продукції проекту. Аналіз ринкового середовища продукції проекту. Аналіз якісних та кількісних характеристик ринку. Кількісні характеристики ринку: місткість, фаза життєвого циклу, темпи зростання, насиченість, стабільність попиту. Якісні характеристики ринку: структура потреб споживачів; мотиви і процес здійснення покупки, інтенсивність конкуренції на ньому. Аналіз бізнес оточення проекту (споживачів, конкурентів, постачальників). Мета маркетингового дослідження середовища. Етапи маркетингових досліджень: аналіз макросередовища проекту, аналіз кон'юнктури товарного ринку, аналіз бізнес-оточення проекту. Кон'юнктура ринку: сутність та основні методичні принципи її вивчення та прогнозування. Розроблення концепції маркетингу: оцінка взаємозв'язків між типами проектних продуктів та групами споживачів; розробка стратегії маркетингу проекту; маркетингова організація проекту; розробка системи (комплексу) маркетингу; підготовка плану маркетингу.

Тема 39. Фінансовий аналіз. Мета і завдання фінансового аналізу. Умови позитивної оцінки проекту. Етапи проведення фінансового аналізу проекту. Оцінка фінансового стану і фінансових результатів діяльності фірми. Методологічні підходи та інструментарій проведення фінансового аналізу проектів. Зміст основних фінансових документів за проектом. Джерела

фінансування й розрахунок бюджету проекту. Оптимізація структури капіталу для реалізації проекту. Особливості підготовки фінансового обґрунтування проекту. Основи методології фінансового аналізу. Інформація про майбутні грошові потоки. Прогнозування величини прибутку та грошового потоку. Фактори, що впливають на їх величину: метод нарахування амортизації та величина податкової економії; ліквідаційна вартість; потреба в оборотному капіталі та його облік; використання номінальних і постійних цін. Фінансування проекту. Сутність і завдання фінансування проектів. Основні принципи фінансування. Джерела формування (власні, залучені, позикові). Головні критерії раціоналізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування. Ціна капіталу. Середньозважена вартість капіталу. Принцип раціоналізації формування інвестиційних ресурсів проекту. Узгодження в часі припливу коштів та їх відтоку. Негативні ситуації, які можуть виникнути при неякісному плануванні. Вплив результатів фінансового аналізу на проектне рішення учасників проекту. Етапи стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства.

Тема 40. Економічний аналіз. Мета та завдання економічного аналізу. Відмінність фінансового та економічного підходів до оцінки проекту. Визначення економічної цінності проекту. Оцінка економічної привабливості проекту. Матриця позиціонування проектів за критеріями економічної привабливості й ефективності. Визначення економічної вартості проекту. Формування фінансової й економічної паритетної ціни експорту та імпорту. Оцінка впливу проекту на економіку країни. Типи побічних ефектів і їх наслідки. Мета виміру економічної ефективності проекту. Використання концепцій проектного аналізу при визначенні економічної ефективності проекту. Причини та наслідки викривлення ринкових цін. Трансфертні платежі. Оцінка економічної привабливості та ефективності проекту. Етапи оцінки економічної привабливості проекту. Методичні підходи до визначення економічної вартості проекту. Сутність тіньових цін. Використання паритетної ціни для визначення еквівалента світової ціни експортних та імпортних товарів. Паритетні ціни імпорту та експорту. Алгоритми їх розрахунку для проектів. Товари зовнішньоторговельного обороту. Оцінка впливу проекту на економіку країни. Позитивні та негативні наслідки проектів. Типи побічних ефектів та їх наслідки. Оцінка проекту з погляду відповідності його результатів стратегії розвитку та економічним цілям країни. Проекти, зорієнтовані на зниження ринкових цін.

Тема 41. Соціальний аналіз та інституційний аналіз. Мета і завдання соціального аналізу. Основні компоненти соціального аналізу. Проблеми соціального аналізу. Зміст робіт із соціального аналізу. Зміст робіт аналітиків-соціологів на кожній стадії життєвого циклу проекту. Соціальне середовище проекту та його оцінка. Дослідження соціального середовища. Характеристика населення як ключовий момент визначення соціального середовища проекту. Групи людей, що складають населення. Їх сегментування за етнічно-демографічними характеристиками, соціально-культурним рівнем; соціально-організаційною структурою. Оцінка соціальної структури населення.

Прихильність населення до учасників проекту. Формування потенційного майбутнього попиту. Залучення бенефіціарів. Мета, завдання та методи інституційного аналізу.

Тема 42. Екологічний аналіз. Мета, предмет, зміст роботи з екологічного аналізу проекту на усіх етапах його життєвого циклу: від впровадження проектних рішень до утилізації. Нормативна база проведення екологічного аналізу проекту. Категорії проектів залежно від ступеня негативного впливу на навколишнє середовище. Типи впливу проекту на навколишнє середовище. Екологічні критерії вибору проекту. Концепція еко ефективності проекту. Методичні підходи до визначення та оцінки впливу проекту на навколишнє середовище. Методи вартісної оцінки наслідків проекту на стадії формування проекту. Оцінка впливу виробництва на навколишнє середовище. Методи оцінки екологічних наслідків проектів: ринкової ціни виробництва товарів та послуг; безпосередніх витрат, пов'язаних з реалізацією проекту.

Тема 44. Зміст аналізу у процесі управління проектними ризиками. Поняття ризику та невизначеності. Класифікація проектних ризиків. Необхідність дослідження проектних ризиків. Сутність невизначеності й ризику, їх відмінності та особливості аналізу. Причини виникнення та наслідки проектних ризиків. Види ризиків, що виникають на різних стадіях життєвого циклу проекту, їх причини та наслідки. Аналіз інформації про небезпеки. Прогнозування і моніторинг ризиків. Співвідношення між мірою ризику і прибутком. Розробка планів і програм превентивних заходів і ситуаційного плану. Організаційно-технічні заходи в рамках програм запобігання і контролювання ризиків. Оцінка міри несистематичного ризику. Мета аналізу ризику. Види аналізу ризику: якісний та кількісний. Методи аналізу ризиків проекту. Методи аналізу й оцінки ризиків інвестиційних проектів. Аналіз чутливості. Перевірка усталеності. Виявлення точки беззбитковості. Метод статистичного аналізу. Формалізований опис непевності. Методи аналізу ризику: експертного аналізу, дерева рішень, аналізу чутливості, аналіз сценаріїв розвитку, метод аналогій. Метод імітаційного моделювання (Монте-Карло). Коригування параметрів проекту.

Тема 43. Аналіз ризиків фінансування проектів. Методи зниження проектних ризиків. Прогнозування ризиків фінансування проектів. Аналіз і прогнозування політико-економічної ситуації. Прогнозування фінансового стану замовника, підрядника, постачальника й інвестора, оцінка їх фінансової усталеності. Інформаційна база для оцінки фінансової усталеності замовника, підрядника, постачальника й інвестора. Аналіз ризиків фінансування проектів. Аналіз ризиків замовника (власника) проекту. Аналіз методів та інструментів захисту власника проекту від ризиків. Аналіз ризиків інвестора. Аналіз методів та інструментів захисту інвестора від ризиків. Аналіз ризиків на інвестиційній фазі проектного циклу. Аналіз юридичних гарантій. Аналіз зобов'язань сторін з виконання контрактів. Аналіз санкцій за порушення зобов'язань. Принципи справедливого (збалансованого) розподілу ризиків. Методи зниження ризику. Розподіл ризику між учасниками проекту; Резервування коштів на покриття

непередбачених витрат. Зниження ризиків у плані фінансування. Страхування ризику. Причини виникнення, ознаки та наслідки функціональних ризиків проектів. Аналіз ризиків проектної діяльності. Сутність аналізу будівельно-управлінських контрактів. Особливості підрядних контрактів. Аналіз контрактів на умовах "під ключ". Аналіз політичних ризиків.

Тема 44. Аналіз і регулювання проектної діяльності. Цілі аналізу і контролю проектної діяльності. Аналіз рівня відхилень. Оцінка проектної діяльності. Здійснення контролю за реалізацією проекту. Джерела інформації для здійснення контролю. Оцінка стану робіт і прогнозування змін проекту. Прогнозування діяльності і виявлення тенденції. Регулювання процесу реалізації проекту. Управління змінами проекту. Зміст управління змінами проекту. Види змін проекту. Оцінка наслідків внесених змін. Зміст аналізу на стадії завершення проекту. Перевірка фінансової звітності. Аналіз невиконаних зобов'язань і остаточних розрахунків.

2. Перелік питань до комплексного кваліфікаційного іспиту здобувачів вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Економіка підприємства

1. Сутність підприємства, його функції та принципи підприємницької діяльності.
2. Принципи та методи управління підприємством.
3. Значення та склад ресурсного потенціалу підприємства. Матеріальні ресурси. Основні фонди. Нематеріальні ресурси. Трудові ресурси. Фінансові ресурси.
4. Ефективність використання ресурсів промислових підприємств. Узагальнюючі та часткові показники ефективності, їх значення та методика визначення.
5. Матеріально-технічна база підприємств. Характеристика матеріально-технічної бази промислового підприємства. Склад матеріально-технічної бази.
6. Сутність основних фондів, їх місце та значення в складі ресурсного потенціалу. Виробничі та невиробничі основні фонди, технологічна структура основних фондів.
7. Класифікація основних фондів. Майно промислових підприємств. Виробнича потужність підприємства.
8. Методики оцінки основних фондів: оцінка за початковою вартістю та відновленою вартістю. Фізичний та моральний знос основних фондів.
9. Амортизація. Методи нарахування амортизації.
10. Основні недоліки системи оплати праці та тенденції позитивних змін в оплаті праці засуджених на підприємствах.

11. Сутність і значення виробничих витрат підприємства. Методи управління поточними витратами. Аналіз факторів, що впливають на формування виробничих витрат на підприємствах.
12. Характеристика витрат та їх класифікація. Класифікація витрат підприємства за окремими ознаками.
13. Собівартість продукції (послуг). Кошторис виробництва.
14. Класифікація витрат за економічними елементами та статтями витрат. Структура собівартості.
15. Калькуляція собівартості. Фактори зниження собівартості.
16. Теоретико-методичні засади стратегічного управління витратами підприємства.
17. Механізм управління витратами підприємства. Аналіз витрат підприємства.
18. Розвиток стратегічних напрямків управління витратами в контексті розробки фінансової стратегії підприємства.
19. Обґрунтування механізму прийняття стратегічних рішень щодо управління витратами підприємства.
20. Значення та склад ресурсного потенціалу.
21. Ефективність використання ресурсів промислових підприємств.
22. Сутність основних фондів, їх місце та значення в складі ресурсного потенціалу.
23. Класифікація основних фондів та методи їх оцінки.
24. Знос та амортизація основних фондів.
25. Поняття та склад оборотних коштів підприємств.
26. Структура оборотних коштів підприємств.
27. Розрахунок потреби підприємства в оборотних коштах.
28. Напрями поліпшення використання оборотних коштів.
29. Поняття, характеристика та склад матеріально-технічної бази Виробнича потужність підприємства.
30. Поняття, економічна сутність та особливості матеріально-технічного забезпечення виробництва, види та форми постачальницької діяльності
31. Організація матеріально-технічного забезпечення виробництва
32. Управління раціональним використанням матеріально-технічних ресурсів.
33. Оплата праці осіб позбавлених волі.
34. Система технічного обслуговування виробництва.
35. Соціальна інфраструктура підприємств.
36. Поняття та класифікація продукції.
37. Вимірники обсягу продукції.
38. Ресурсне обґрунтування виробничої програми.
39. Якість продукції (послуг).
40. Характеристика витрат та їх класифікація.
41. Собівартість продукції (послуг). Кошторис виробництва.
42. Калькуляція продукції. Класифікація витрат за статтями.
43. Основні фактори зниження собівартості продукції.
44. Механізм ціноутворення на підприємствах.

45. Характеристика фінансової діяльності підприємств.
46. Сутність і формування прибутку.
47. Ефективність діяльності підприємства.
48. Формування спеціального фонду підприємств.
49. Підприємство як виробнича система. Продукція підприємства.
50. Організація виробництва, його сутність та завдання
51. Виробнича структура підприємства
52. Принципи організації виробничого процесу
53. Виробничий цикл.

Стратегія підприємства

1. Еволюція поняття стратегії.
2. Визначення стратегії як економічної категорії.
3. Етапи розвитку підприємства у межах стратегічної моделі.
4. Сутність і особливості стратегії підприємства.
5. Класифікація стратегій.
6. Ієрархія стратегій підприємства (за А. А. Томпсоном та Дж. Стріклендом).
7. Етапи формування стратегії підприємства.
8. Концепції стратегії підприємства: філософська і організаційно-управлінська.
9. Характеристика підходів до розробки стратегій.
10. Визначення місії підприємства.
11. Чинники, що впливають на формування місії підприємства.
12. Визначення цілей підприємства.
13. Класифікація цілей підприємства.
14. Чинники, що враховуються при формуванні цілей.
15. Характерні риси цілей підприємства.
16. Вимоги до цілей.
17. «Дерево цілей», вимоги до його побудови.
18. Аспекти стратегічного контексту підприємства.
19. Ознаки, зміст та перелік типових стратегічних рішень.
20. Поняття стратегічної бізнес-одиниці.
21. Складові «стратегічного набору» підприємства та їх взаємозв'язок.
22. Форми і процедури відображення стратегічного аспекту діяльності підприємства.
23. Загальні принципи формування стратегії підприємства.
24. Поняття зовнішнього середовища.
25. Чинники, що визначають складність зовнішнього середовища.
26. Характеристика чинників мікросередовища.
27. Характеристика чинників макросередовища.
28. Найбільш поширені моделі зовнішнього середовища економічної системи.
29. Етапи проведення аналізу зовнішнього середовища.
30. Методика оцінки зовнішнього середовища.
31. Класифікація внутрішньовиробничих резервів підприємства.
32. Принципи діагностики стану підприємства у конкурентному середовищі.

33. Функціональний аналіз внутрішнього середовища підприємства, його сутність і значення.
34. Використання методологічних концепцій функціонального аналізу.
35. Основні показники і методи, використовувані для оцінки сильних і слабких сторін підприємства.
36. Визначення ключових факторів успіху фірми (компанії) і побудова матриці SWOT.
37. Завдання створення стратегічної бази підприємства.
38. Поняття стратегії бізнесу (за А.А.Томпсоном та А.Дж.Стріклендом).
39. Чинники, що впливають на опрацювання стратегії бізнесу.
40. Правила вибору стратегії за умов ризику (за І.Ансоффом).
41. Характеристика найбільш розповсюджених стратегій бізнесу.
42. Організація розробки стратегії бізнесу.
43. Поняття та форми диверсифікації.
44. Диверсифікація як інструмент використання переваг підприємства.
45. Диверсифікація як організаційно-економічний чинник зростання ефективності виробництва.
46. Сутність стратегії диверсифікації.
47. Основні чинники, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації.
48. Різновиди стратегії диверсифікації.
49. Аспекти, що визначають необхідність стратегій зовнішнього середовища.
50. Етапи процесу формування стратегії зовнішнього розвитку.
51. Типи стратегій зовнішнього розвитку.
52. Поняття і сутність корпоративної стратегії.
53. Основні елементи, що формують корпоративну стратегію.
54. Критерії механізму створення корпоративної стратегії.
55. Основні завдання, що вирішуються у процесі опрацювання моделі корпоративної стратегії.
56. Етапи опрацювання моделі корпоративної стратегії.
57. Джерела інформації для опрацювання моделі корпоративної стратегії.
58. Різновиди корпоративної стратегії.
59. Підходи до опрацювання корпоративної стратегії (за М.Портером).
60. Теорія ігор як метод опрацювання моделі корпоративної стратегії.
61. Сутність та методика портфельного аналізу.
62. Характеристика стратегії підприємства на стадії впровадження та зростання життєвого циклу товару.
63. Основні стратегії підприємства для стадії зростання і зрілості товару.
64. Стратегії підприємства на стадії насичення ринку певним товаром.
65. Стратегії для стадії спаду попиту на товар.
66. Сценарій в опрацюванні моделі корпоративної стратегії.
67. Підходи до декомпонування корпоративної стратегії підприємства.
68. Етапи декомпонування стратегії підприємства.
69. Типи програм декомпонування стратегії підприємства.
70. Основні методи здійснення декомпонування стратегії підприємства.
71. Сутність та призначення функціональних стратегій.

72. Місце функціональних стратегій в системі стратегічного планування на підприємстві.
73. Організація розробки функціональних стратегій.
74. Типи функціональних стратегій і їхня загальна характеристика.
75. Маркетингова стратегія.
76. Виробнича стратегія.
77. Стратегія фінансування, її значення.
78. Стратегія управління персоналом.
79. Стратегія матеріально-технічного забезпечення.
80. Стратегія управління інноваційними проектами.
81. Стратегії розвитку загального управління.
82. Провідна ідея концепції стратегічного управління у XXI ст.
83. Чинники, що зумовлюють новий зміст концепції стратегічного управління.
84. Основні сучасні напрями та принципи сучасного стратегічного управління.

Організація виробництва

1. Організація як процес та як явище.
2. Поняття – організація у зв'язку з виробничим процесом.
3. Загальна концепція організації виробництва.
4. Закони організації виробництва.
5. Основні елементи науки організації виробництва.
6. Системний підхід до визначення суті матеріального виробництва.
7. Виробнича система – її ознаки та складові.
8. Складові елементи виробничої системи та їх характеристика.
9. Виробниче підприємство як складна економічна система.
10. Виробнича система підприємства та її структура.
11. Процес організації виробництва у виробничій системі.
12. Системний підхід до визначення суті матеріального виробництва.
13. Складові елементи виробничої системи та їх характеристика.
14. Технічна підсистема виробничої системи.
15. Технологічна підсистема виробничої системи.
16. Виробниче підприємство як складна економічна система.
17. Виробнича система підприємства та її структура.
18. Процес організації виробництва у виробничій системі.
19. Основні етапи процесу організації виробництва.
20. Основні види виробничих процесів.
21. Принцип пропорційності в організації виробництва.
22. Принцип безперервності в організації виробництва.
23. Принцип паралельності в організації виробництва.
24. Принцип ритмічності в організації виробництва.
25. Принцип спеціалізації в організації виробництва.
26. Принцип гнучкості в організації виробництва.
27. Основні типи організації виробництва.
28. Загальна характеристика одиничного типу виробництва.
29. Загальна характеристика серійного типу виробництва.

30. Загальна характеристика масового типу виробництва.
31. Процес праці як основна складова процесу виробництва.
32. Основні напрями організації праці та їх зміст.
33. Матеріальне та моральне стимулювання робітників як напрям організації праці.
34. Зміст основних завдань організації праці.
35. Класифікація трудових процесів за характером впливу на предмет праці.
36. Трудовий процес як сукупність операцій.
37. Організація, планування та обслуговування робочого місця.
38. Виробнича бригада та передумови їх створення.
39. Характеристика виробничої структури підприємства.
40. Фактори, що визначають виробничу структуру.

Проектний аналіз

1. Предмет і мета проектного аналізу.
2. Концепція проектного аналізу.
3. Принципи проектного аналізу.
4. Поняття та основні ознаки проекту.
5. Економічна взаємозалежність проектів.
6. Класифікація проектів.
7. Середовище проектів.
8. Учасники проекту.
9. Поняття життєвого циклу проекту.
10. Передінвестиційна фаза проекту.
11. Інвестиційна та експлуатаційна фази проекту.
12. Визначення цінності проекту.
13. Поняття явних і неявних вигід і затрат.
14. Альтернативна вартість проекту.
15. Особливості визначення вигід і витрат у проектному аналізі.
16. Поняття майбутньої і теперішньої вартостей.
17. Номінальна та реальна процентні ставки.
18. Фактори, які впливають на вартість грошей.
19. Поняття грошового потоку.
20. Проектний грошовий потік та його розрахунок.
21. Урахування інфляції в проектному аналізі.
22. Принципи оцінки ефективності проектних рішень.
23. Методика розрахунку основних фінансових критеріїв.
24. Фінансовий профіль проекту.
25. Порівняння проектів за допомогою різних критеріїв оцінки.
26. Управління структурою витрат за проектом.
27. Поняття і розрахунок безбитковості проекту.
28. Особливості визначення різних видів точки безбитковості проекту.
29. Використання операційного левериджу для прийняття проектних рішень.
30. Поняття ризику та невизначеності. Класифікація проектних ризиків.
31. Причини виникнення та наслідки проектних ризиків.

32. Методи аналізу й оцінки ризиків інвестиційних проектів.
33. Методи зниження ризику.
34. Мета і завдання маркетингового аналізу.
35. Аналіз ринкового середовища продукції проекту.
36. Побудова маркетингової концепції.
37. Мета, завдання й етапи технічного аналізу.
38. Визначення місцезнаходження проекту та обґрунтування його масштабу.
39. Вибір технології виробництва та устаткування.
40. Організація підготовки та здійснення проекту.
41. Мета і завдання інституційного аналізу.
42. Оцінка впливу зовнішніх факторів на проект.
43. Оцінка впливу внутрішніх факторів на проект.
44. Мета і суть екологічного аналізу.
45. Зміст роботи з екологічного аналізу.
46. Типи впливу проекту на навколишнє середовище.
47. Методичні підходи до визначення та оцінки впливу проекту на навколишнє середовище.
48. Мета і завдання соціального аналізу.
49. Зміст робіт з соціального аналізу.
50. Соціальне середовище проекту та його оцінка.
51. Проектування соціального середовища проекту.
52. Мета і завдання фінансового аналізу.
53. Особливості підготовки фінансового обґрунтування проекту.
54. Фінансування проекту.
55. Мета та завдання економічного аналізу.
56. Оцінка економічної привабливості та ефективності проекту.
57. Методичні підходи до визначення економічної вартості проекту.
58. Оцінка впливу проекту на економіку країни.

3. Ситуативні задачі винесені на комплексний кваліфікаційний іспит здобувачів вищої освіти з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Задача 1. Підприємство А розробило нову модель чоловічої куртки та може запропонувати її на місцевому ринку за ціною 250 у.од. Визначте конкурентоспроможність цієї моделі в порівнянні із аналогічним товаром Підприємства Б та Підприємства В. У таблиці приведені дані оцінки параметрів цих моделей.

Таблиця

Параметри товару	Вагомість, %	Оцінка параметру, бал.		
		А	Б	В
Якість матеріалу покриття	20	8	9	6
Якість підкладкового матеріалу	7	7	8	5
Якість фурнітури	12	10	5	6

Відповідність моді	23	10	8	7
Якість стрічки	10	5	6	8
Якість відділки	28	10	10	5
Ціна, у.од.	–	2500	2200	2000

Задача 2. Середньооблікова чисельність працівників на підприємстві за звітний період склала 400 чоловік. На протязі року прийнято на роботу 30 чоловік, звільнено 45 чоловік, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 15 чоловік. Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності працівників.

Задача 3. Наявність основних фондів підприємства на початок року склала 5213 тис.грн, на кінець року – 5543 тис.грн. Сума зносу основних фондів на початок і кінець року по підприємству становила 1381 тис.грн та 1386 тис.грн. Визначити коефіцієнт зносу основних фондів та зробити висновок про стан основних фондів.

Задача 4. На підприємстві у звітному році було введено в дію нових основних фондів на суму 570 тис.грн, вибуло – на суму 240 тис.грн, наявність основних фондів на кінець року – 5543 тис.грн. Визначити коефіцієнти оновлення та вибуття основних фондів підприємства.

Задача 5. Підприємство А випустило за рік товарної продукції на суму 2 млн. грн, за середньорічної вартості основних фондів 500 тис. грн. Підприємство Б за середньорічної вартості основних фондів 800 тис. грн випустило товарної продукції на 2400 тис. грн. Визначите, яке підприємство більш ефективно використовувало основні виробничі фонди.

Задача 6. Визначте показники використання основних виробничих фондів підприємства: фондівіддачу, фондомісткість, фондоозброєність. Вихідні дані: річний випуск продукції – 8 млн.грн; середньорічна вартість основних фондів – 400 тис.грн; середньорічна чисельність працівників – 2 тис.чол.

Задача 7. Користуючись вихідними даними, наведеними в таблиці необхідно визначити структуру матеріальних активів підприємства. Зробити висновки щодо тенденції зміни структури матеріальних активів підприємства за аналізований період.

Таблиця

Елементи матеріальних активів	2017	2018	2019	2020	2021
Виробничі фонди:					
– основні	16850	17100	17800	18900	19800
– оборотні	4550	4700	4950	5800	6700
Майно соціального призначення	4300	4250	4050	3900	3200
Разом матеріальні активи	25700	26050	26800	28600	29700

Задача 8. Визначити структуру оборотного капіталу підприємства на початок і кінець року за даними таблиці. Зробити висновки.

Таблиця

Групи оборотного капіталу	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	Тис.грн	%	Тис.грн	%	Абс.	Відн.
Запаси						
– виробничі запаси	1158,3		883,1			
– готова продукція	1801,2		1801,2			
– товари	8522,8		9539,7			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13140		15901,7			
Дебіторська заборгованість за розрахунками	10430,11		2645,8			
Інші поточна дебіторська заборгованість	2483,9		941,4			
Грошові кошти та їх еквіваленти: – в національній валюті	2818,5		5240,4			
Інші оборотні активи	2344,5		2954,4			
Усього	41648	100	39907,7	100		

Задача 9. У звітному році собівартість товарної продукції підприємства склала 450,2 тис. грн, витрати на 1 грн товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн товарної продукції встановлені в розмірі 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на 8 %. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

Задача 10. Річним планом підприємства передбачається випуск продукції, який наведений у таблиці

Таблиця

Виріб	Кількість, тис. од.		Оптова ціна, грн
	план	факт	
А	200	310	10
Б	1000	1250	2,5
В	450	300	9,2
Г	135	245	5,7

Визначити, на скільки відсотків виконаний план у грошовому виразі і за номенклатурою.

Задача 11. Склад основних фондів підприємства, їх вартість на початок року і зміни протягом року наведені в таблиці. Обсяг товарної продукції за рік склав 1 556 820 грн. Визначити структуру основних фондів на початок і кінець року і фондівдачу активної частини основних виробничих фондів підприємства.

Таблиця

Групи основних фондів	На початок року	Зміни за рік: збільшення (+) / зменшення (-)

1. Будинки	341510	–
2. Спорудження	64610	–
3. Передатні пристрої	36920	+440
4. Робочі машини й устаткування	378430	+23500
5. Силові машини й устаткування	18460	–530
6. Вимірвальні прилади і лабораторне устаткування	23998	–810
7. Обчислювальна техніка	21229	+750
8. Транспортні засоби	22152	–910
9. Інші основні фонди	15691	–230
Усього	923000	

Задача 12. Підприємство 28 березня одержало кредит в сумі 1300 тис. грн під 20% річних при разовому поверненні позички. Термін погашення – 1 серпня поточного року. Визначити величину плати за кредит, якщо відомо, що темп інфляції, очікуваний після закінчення року, становитиме 10%, та загальну суму, яку потрібно сплатити банку.

Задача 13. Визначити величину заробітної плати менеджера виробничого відділу, якщо відомо, що:

- базова помісячна зарплата менеджера – 12.0 тис. грн;
- річний ефект від впровадження раціоналізаторських пропозицій – 120,0 тис. грн;
- страховий коефіцієнт – 1.3;
- коефіцієнт освіти – 1.2;
- частка виплат за внесені і впроваджені у виробництво пропозиції – 40%.

Задача 14. Визначити швидкість обігу оборотних коштів підприємства у 2-му кварталі, якщо середньодобові залишки нормованих обігових коштів складають 20 тис. грн; обсяг реалізованої продукції в 2-му кварталі – 3600 тис. грн; тривалість періоду – 90 днів.

Задача 15. На основі наведених даних визначити доходи від основної операційної діяльності та від надзвичайних подій: надійшло страхове відшкодування за збитки від стихійного лиха – 20 000 грн; реалізовано продукції з відстрочкою платежу 3 дні – 35 000 грн; надано послуг – 25 000 грн; отримано дохід від реалізації основних фондів – 34т000 грн; надійшло відшкодування від технічних аварій – 15 000 грн; здійснено для замовників ремонтні роботи загальною вартістю 56 500 грн.

Задача 16. Відомі такі дані про роботу підприємства у звітному періоді: випущено продукції на суму 240 000 грн загальною собівартістю 182 тис. грн;

- залишки готової продукції на складах на початок року становили 20 тис. грн, а на кінець року вони зменшились на 9%;

- протягом року було реалізовано продукції підсобного господарства на суму 18 тис. грн. При собівартості 15,8 тис. грн; одержано грошових коштів у вигляді сплачених штрафів за порушення договірної дисципліни на суму 3,8 тис. грн;
- мали місце збитки від інших позареалізаційних операцій на суму 3,95 тис. грн;
- погашені проценти за банківський кредит в сумі 2,2 тис. грн;
- погашена заборгованість за енергоносії в сумі 8,3 тис. грн;
- прибуток оподатковувався за ставкою 18%.

Розрахувати величину фонду споживання і фонду нагромадження підприємства, якщо вони формуються у співвідношенні 3:1.

Задача 17. Розрахувати березневу середньооблікову чисельність працюючих на підприємстві, де розпочали роботу 10 березня і налічується у своєму складі 47 осіб персоналу.

Задача 18. Розрахувати серпневу середньооблікову чисельність працюючих на підприємстві, де розпочали роботу 12 серпня і налічується у своєму складі 67 осіб персоналу.

Задача 19. На підприємстві у звітному році було введено в дію нових основних фондів на суму 870 тис.грн, вибуло – на суму 240 тис.грн, наявність основних фондів на кінець року – 6000 тис.грн. Визначити коефіцієнти оновлення та вибуття основних фондів підприємства.

Задача 20. Визначте показники використання основних виробничих фондів підприємства: фондівіддачу, фондомісткість, фондоозброєність. Вихідні дані: річний випуск продукції – 7 млн. грн; середньорічна вартість основних фондів – 400 тис. грн; середньорічна чисельність працівників – 3 тис. чоловік.

4. Зразок екзаменаційного білету

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦАРНОЇ СЛУЖБИ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Екзаменаційний білет № _____

1. Визначення місії підприємства. Чинники, що впливають на формування місії підприємства.
2. Оцінка економічної привабливості та ефективності проекту.

Задача. Середньооблікова чисельність працівників на підприємстві за звітний період склала 600 чоловік. На протязі року прийнято на роботу 38 чоловік, звільнено 42 чоловіки, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 19 чоловік. Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності працівників.

*Затверджено на засіданні кафедри економіки та соціальних дисциплін
протокол № __ від « » _____ 2022 року*

Екзаменатор (укладач) _____

Крістіна СІРЕНКО

Начальник кафедри економіки та
соціальних дисциплін д.е.н., професор
полковник внутрішньої служби _____

Оксана ГОНЧАРЕНКО

5. Критерії оцінювання знань

**Таблиця відповідності результатів контролю знань
за різними шкалами і критеріями оцінювання**

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ЕКТС	Значення оцінки ЕКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національного шкалою
90-100	A	відмінно	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно
82-89	B	дуже добре	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
75-81	C	добре	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
64-74	D	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)	задовільно
60-63	E	достатньо	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35-59	FX	незадовільно	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно продуктивний)	незадовільно
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів .		

6. Перелік нормативних документів, на яких базується

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Поточна редакція від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.02.2022).
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Поточна редакція від 21.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.02.2022).
3. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка». Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1244. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/051-Ekonomika-bakalavr.28.07-1.pdf> (дата звернення: 20.02.2022).
4. Освітньо-професійна програма розроблена на основі Стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОН від 13.11.2018 р. № 1244. URL: <http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/OPP-EK-2021.pdf> (дата звернення: 20.02.2022).
5. Положення про академічну доброчесність в Академії Державної пенітенціарної служби. URL: <http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/Polozhennja-pro-Akademichnu-dobrochesnist.pdf> (дата звернення: 20.02.2022).
6. Положення про організацію роботи екзаменаційної комісії Академії Державної пенітенціарної служби. URL: <http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/Polozhennja-pro-organizaciju-roboti-ekzamenacijnoi-komisii.pdf> (дата звернення: 20.02.2022).

7. Список рекомендованої літератури

1. Гончаренко О.Г. Формування і використання ресурсного потенціалу виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України: монографія. Чернігів: Десна-Поліграф, 2015. 438 с.
2. Гончаренко О.Г. Послуга і проблеми її виробництва суспільним сектором. *Emergence of public development: financial and legal aspects*: monograph. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. 737 p. 588-595 p.
3. Економіка та управління підприємствами установ виконання покарань: навчальний посібник / укл. О.Г. Гончаренко, К.Ю. Сіренко, В.О. Аніщенко. Чернігів: Академія Державної пенітенціарної служби, 2020. 264 с.
4. Сіренко К.Ю., Гончаренко О.Г., Любич О.А. Діагностування рівня економічної безпеки національної економіки. *Електронне фахове*

- видання «Економіка та суспільство». Вип. 26. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/390/377>
5. Сумець, О.М. Стратегічний менеджмент: підручник. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків: ХНУВС, 2021. 208 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10134/Stratehi%20menedzhment_Sumets_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
  6. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: підручник. Тернопіль: «Економічна думка». 2006. 390 с.
  7. Піжук О.І. Стратегія підприємства: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України. 2018. 389 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5911/1/6125_IR.pdf
  8. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор Видавництво, 2016. 378 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12571/1/%D0%95%D0%9F-%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%201%20%D1%84%D0%B0%D0%B9%D0%BB.pdf>
  9. Економіка підприємства: навч. посіб. за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/0019.pdf
  10. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М. Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А. Садиков, О. С. Маковоз; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: ХНУВС. 2017. 192 с.
  11. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
  12. Мороз В. С., Тельнов А. С. Організація виробництва: навч. посібн. Київ: Ліра. 2015. 256 с.
  13. Нікіфорова Л.О. Економіка і організація виробництва. Електронний навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2015. 312 с. URL: <http://ruda.vk.vntu.edu.ua/file/84552ca10ddc141fc34edaa4584d008a.pdf>
  14. Небава М.І., Адлер О.О., Лесько О.Й. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Ч.2. Організація виробництва: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2011. 131 с.
  15. Шевченко-Перепелкіна Р., Басюркіна Н., Горбаченко С. Проектний аналіз: навчальний посібник. Київ: Кондор. 2019. 324 с.
  16. Рижиков В.С., Яковенко М.М., Латишева О.В., Дегтярєва Ю.В., Щелокова А.Л., Коваленко О.О. Проектний аналіз: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 384 с.